

Színház, 1970/9.

KOLTAI TAMÁS

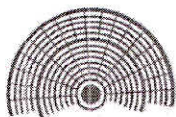
Pótcselekvők és hősködők

Gondolatok az elmúlt évad új magyar drámáiról

Részlet

.. az én karosszék-monológom nem hősködés volt - inkább visszahúzóds. Pótcselekedet. Önmagamba süppedés. Gyávaság."

(Illés Endre: *Festett egek*)

Ha elfogadjuk, hogy a drámai konfliktus lényege a hős harca valamilyen cél érdekében, amely legtöbbször társadalmilag sem közömbös értékek védelmét tükrözi, akkor az elmúlt évad új magyar drámáit visszaidézve szembevetünk, hogy tetemes részük e harc megkerülését, a róla való lemondás motívumait vizsgálja. E drámák hősei valamely okból kívül maradnak a saját lehetőségeiken. Nem vállalják a feladatukat.

Nem akarják vállalni, nem képesek rá, vagy egyszerűen nincs módjukban. Drámájukat nem a feladat vállalása és teljesítése közötti feszültség határozza meg, hanem a nem-teljesítésből adódó belső meghasonlás. E típus több változatával találkoztunk az évadban. Ami közös bennük: a valódi cselekvés hiányát leplező és leleplező álcselekvések. Játékok a valóságban és az ábrándvilágban. Mindannyian a *pótcselekedetek* drámái.

Velük szemben a másik csoport: a *cselekvő* drámák. Némileg mást kell értenünk ezen, mint az utóbbi időben elterjedt „cselekvő film” elnevezésen, bár a hasonlóságok is szembevetőek. A cselekvő dráma nem egyenlő a közéleti dráma fogalmával sem, fonákjukról a pótcselekedetek drámái is lehetnek közéletiek. A cselekvő dráma ebben az *ad hoc* összefüggésben - az előbbi csoporttal szembeállítva - a hős aktív harcát jelenti a vállalt cél eléréseért. Még akkor is, ha, mint lát-ni fogjuk, hősiesség nélküli cselekvésről, hősködésről van szó.

[...]

És ne feledkezzünk meg arról sem, hogy végre kiemelkedő élményekben is részünk volt. Láttunk

1. egy remekművet, a mai magyar dráma egyik csúcsteljesítményét, hozzá méltó kitűnő előadásban (Csurka: *Ki lesz a bálánya?*, Thália Stúdió, rendezte Léner Péter) ;

2. egy különös ízű, valódi irodalmi alapanyagú, elbűvölő drámát parádés produkcióban (Fejes Endre: *Vonó Ignác*, Madách Kamaraszínház, rendezte Kerényi Imre);

3. egy briliáns színházi estét, amelynek rendezője bebizonyította, hogy a dráma lehet librettó is, amely este hét és kilenc óra között válik önálló alkotássá (Szakonyi Károly: *Adáshiba*, Pesti Színház, rendezte Várkonyi Zoltán).

Amikor ezek a sorok megjelennek, már benne járunk az 1970-71-es évadban. Hogy milyen lesz az új szezon, még nem tudjuk. Vannak tartalékaink. A múlt szezonban nem láttunk például sem Örkény-, sem Eörsi-drámát. Hiányoztak. Jósolni, előre jelezni természetesen nem feladatunk. Mindenesetre szeretnénk remélni, hogy szándék és minőség javulása nem áll meg.

Hogy folytatásuk következik.